

کیفیت تسهیلات اعطایی

بررسی تطبیقی رویه فعلی ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی در یکی از بانک‌های کشور با رویه کمیته بال

دکتر فرشاد هیبتی*

صادق طایفه تقی‌لو**

مقدمه

ارزش هر واحد اقتصادی، به ارزش دارایی‌های بستگی دارد. نظر به این که قسمت اعظم دارایی‌های بانک‌ها و یا به‌طور کلی، موسسات اعتباری را تسهیلات اعطایی یا درواقع، دارایی‌های مالی تشکیل می‌دهد، لذا بخش عمده ارزش این قبیل واحدها و موسسات بستگی تام به ارزش این قسمت از دارایی‌های آنها دارد. میزان تسهیلات اعطاشده از نقطه نظر بازگشت اصل و فرع آنها و همچنین کیفیت تسهیلات اعطایی موضوع تحقیقی است که در ذیل به آن پرداخته شده است. لازم به ذکر است که قلمرو مکانی تحقیق حاضر تعدادی از شعب یکی از بانک‌های کشور بوده و جامعه آماری آن ۴۴ نمونه از گیرندگان تسهیلات اعتباری کلان (بالای ۱۰ میلیارد ریال) می‌باشد. قلمرو زمانی تحقیق نیز کلیه تسهیلات فعال در زمان تحقیق (شش ماه اول سال ۱۳۸۴) بوده است.

ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی براساس رویه فعلی

در حال حاضر، براساس دستورالعمل اجرایی نحوه شناسایی و ثبت مطالبات سررسید گذشته و معوق بانک‌ها که در تاریخ ۱۳۸۰/۱۱/۲۱ به تصویب شورای پول و اعتبار رسیده است، تسهیلات اعطایی بانک‌ها از نظر کیفی در سه طبقه زیر قرار می‌گیرند:

۱- تسهیلات جاری: تسهیلاتی در این طبقه قرار می‌گیرند که گیرنده اعتبار در سررسید و یا تا یک ماه پس از سررسید، نسبت به ایفای تعهدات خویش اقدام نموده و هیچگونه مشکلی در بازپرداخت بدهی مشتری به بانک وجود ندارد.

۲- مطالبات سررسید گذشته: تسهیلاتی در این طبقه قرار می‌گیرند که مشتری حداکثر یک ماه پس از سررسید، نسبت به ایفای تعهدات خویش اقدام ننموده باشد.

در نظام بانکداری بین‌الملل، تسهیلات اعطایی براساس عوامل مختلف طبقه‌بندی می‌شوند و برای هر طبقه هم ذخیره‌گیری متفاوتی در نظر گرفته می‌شود.

۳- مطالبات معوق: تسهیلاتی که در این طبقه قرار می‌گیرند، براساس مدت‌زمان تسهیلات به سه بخش تقسیم می‌شوند:

۱-۳- تسهیلات کوتاه‌مدت (کمتر از یک سال): در صورتی که مشتری تا پنج ماه پس از انتقال مطالبات بانک به سرفصل مطالبات سررسید گذشته، نسبت به ایفای تعهدات خویش اقدام ننماید، مطالبات بانک از مشتری به سرفصل مطالبات معوق منتقل می‌شود.

۲-۳- تسهیلات میان‌مدت (یک تا پنج

سال): در صورتی که مشتری تا ۱۱ ماه پس از انتقال مطالبات بانک به سرفصل مطالبات سررسید گذشته، نسبت به ایفای تعهدات خویش اقدام ننماید، مطالبات بانک از مشتری به سرفصل مطالبات معوق منتقل می‌شود.

۳-۳- تسهیلات بلندمدت (بیش از پنج سال): در مورد قراردادهای اجاره به شرط تملیک بلندمدت (بیش از پنج سال) چنانچه مشتری ظرف مدت ۱۹ ماه از تاریخ انتقال اولین قسط مال‌الاجاره پرداخت نشده به حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات، نسبت به پرداخت آن اقدام ننماید، کلیه اقساط مال‌الاجاره سررسید گذشته، به حساب مطالبات معوق انتقال می‌یابد. جدول شماره یک طبقه‌بندی تسهیلات را براساس رویه فعلی به صورت خلاصه نشان می‌دهد.

ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی در رویه فعلی، صرفاً بر مبنای فاکتور وضعیت بازپرداخت تسهیلات بوده و براساس مصوبه شورای پول و اعتبار، میزان ذخیره موردنظر برای مطالبات مشکوک‌الوصول بانک‌ها معادل دو درصد مانده کل تسهیلات اعطایی (صرفنظر از نوع طبقه) می‌باشد.

* عضو هیات علمی پژوهشکده امور اقتصادی.
** دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

جدول شماره یک

معیار طبقه‌بندی وام‌ها براساس رویه فعلی

طبقه تسهیلات	جاری	سررسید گذشته	معوق		
			کوتاه‌مدت	میان مدت	بلندمدت
تعداد روزهای سررسید گذشته	تا یک ماه	بیش از یک ماه	پنج ماه پس از انتقال به سرفصل سررسید گذشته	۱۱ ماه پس از انتقال به سرفصل سررسید گذشته	۱۹ ماه پس از انتقال به سرفصل سررسید گذشته

بخش برای دوره پنج‌ساله ۷۸ تا ۸۲ محاسبه شده است. بعد از انجام عملیات یادشده، با استفاده از روش شاخص‌سازی، با توجه به وضعیت گیرنده اعتبار براساس هریک از فاکتورهای مذکور، به وی شاخص (امتیاز) داده شده و سپس مجموع امتیازات تعلق‌گرفته به مشتری محاسبه شده و درنهایت طبقه‌ای که تسهیلات در آن قرار می‌گیرد، مشخص شده است.

ذخیره‌گیری

بعد از ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی و تعیین طبقه آنها، نوبت به ذخیره‌گیری می‌رسد. نظر به این که تسهیلات قرارگرفته در هر طبقه، نشانگر ریسک اعتباری گیرنده اعتبار بوده و همچنین درجه تضعیف و افت کیفیت تسهیلات را نشان می‌دهد، لذا میزان ذخیره اختصاص‌یافته به هر طبقه نیز برحسب درجه تضعیف وام و ریسک اعتباری آن طبقه فرق می‌کند. ذخایر به دو دسته عام و خاص تقسیم می‌شوند:

ذخایر عام: مشخص نیست که این ذخایر برای جبران چه هزینه‌ای درنظر گرفته می‌شود و درواقع، ضربه‌گیر خسارات غیرقابل‌پیش‌بینی می‌باشد.

ذخایر خاص: این ذخایر فقط برای جبران خسارت خاصی است که قطعی شده است.

اگر بانک‌ها به جای اتکا به وثایق سنگین، به جریان‌ات نقدی حاصل از پروژه‌های پربازده توجه کنند، در این صورت، مشکلات کارآفرینان فاقد وثیقه سنگین هم برطرف خواهد شد.

در رویه فعلی و براساس مصوبه شورای پول و اعتبار، بانک‌ها موظفند معادل دو درصد مانده کل تسهیلات اعطایی خود، ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول (عام) درنظر بگیرند. در این رویه، تکلیف ذخایر خاص مشخص نیست و بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که با توجه به عدم تکلیف بانک‌ها به درنظرگرفتن ذخیره خاص، هیچ‌گونه رویه‌ای نیز در شبکه بانکی کشور در این زمینه وجود ندارد، ولی در رویه کمیته بال، ذخایر اختصاص‌یافته به هر طبقه، براساس ریسک اعتباری آن طبقه بوده و در تحقیق حاضر نیز براساس توصیه‌های صندوق

ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی براساس رویه کمیته بال

در نظام بانکداری بین‌الملل، از توصیه‌های کمیته بال برای ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی بنا به سه فاکتور زیر استفاده می‌شود:

الف) ظرفیت بازپرداخت گیرنده اعتبار (Repayment Capacity).

ب) وضعیت مالی گیرنده اعتبار (Financial Condition).

پ) چشم‌انداز تجاری گیرنده اعتبار با توجه به زمینه فعالیت وی (Business Prospectus).

بعد از این که کیفیت تسهیلات اعطایی براساس فاکتورهای یادشده ارزیابی گردید، آنگاه تسهیلات با توجه به کیفیت مربوطه در یکی از پنج طبقه زیر قرار می‌گیرند:

۱. جاری (Current).

۲. احتیاطی (Special Mention).

۳. زیراستاندارد (Substandard).

۴. مشکوک‌الوصول (Doubtful).

۵. سوخت‌شده (Loss).

هریک از طبقه‌های مزبور نشاندهنده ریسک اعتباری آن طبقه بوده و برای هر طبقه هم باید با توجه به درجه ریسک آنها، ذخیره‌گیری متفاوتی درنظر گرفته شود. سطح ذخایر اجباری نیز معمولاً در کشورهای مختلف با توجه به شرایط اقتصادی آنها متفاوت بوده و درواقع، هیچ روش استاندارد برای تعیین میزان ذخیره برای هریک از طبقات یادشده وجود ندارد. در تحقیق حاضر نیز برای تعیین نوع و

مجموع ذخایر اختصاص‌یافته برای جامعه

آماري مورد مطالعه، در رویه فعلی

۸۶/۷ میلیارد ریال و در رویه کمیته بال

۲۶۲/۰۲ میلیارد ریال می‌باشد.

جدول شماره دو

نوع و میزان ذخایر اختصاص یافته به هر طبقه

طبقه تسهیلات	جاری	احتیاطی	زیراستاندارد	مشکوک الوصول	سوخت شده
میزان ذخیره موردنظر	۱٪	۵٪	۱۵٪	۵۰٪	۱۰۰٪
نوع ذخیره	عام	خاص	خاص	خاص	خاص

بین المللی پول، نوع و میزان ذخایر اختصاص یافته به هر طبقه به صورت جدول شماره دو بوده است.

نقش وثایق در ذخیره گیری

وثایق، معمولاً به منظور پوشش ریسک تسهیلات اخذ می شوند تا در صورت عدم ایفای تعهدات توسط گیرنده اعتبار، مطالبات بانک از محل آنها قابل برگشت باشد. وثیقه اخذ شده توسط موسسات مالی، درجه ریسک اعتباری را به صفر نخواهد رساند، اما ریسک پذیری بالقوه را کاهش خواهد داد. در تحقیق انجام شده، براساس توصیه های کمیته بال و صندوق بین المللی پول، به هنگام محاسبه و پیش بینی ذخایر لازم برای مطالبات مشکوک الوصول بانکها، ارزش احتیاطی وثایق محاسبه شده و از جمع کل بدهی مشتری کسر گردیده و سپس برای مانده آن ذخیره در نظر گرفته شده است.

محاسبه ارزش احتیاطی وثایق، مستلزم تعیین ضریب ریسک برای هر یک از وثایق می باشد. از آنجایی که بانک های کشور وثایق مختلفی را از مشتریان اخذ می نمایند، لذا هر یک از وثایق با توجه به کیفیت آنها می توانند دارای ضریب ریسک متفاوتی باشند. بر همین اساس، برای تعیین ضریب ریسک وثایق، از «ابزار محقق ساخته» استفاده شده و از ۲۲ نفر از خبرگان بانکی کشور سوال شده است: «در صورتی که گیرنده اعتبار نسبت به ایفای تعهدات خویش اقدام ننماید و بانک بخواهد مطالبات خود را از محل وثایق اخذ شده از مشتری تسویه نماید، هر یک از وثایق با توجه به کیفیت آنها تا چه میزان می توانند مطالبات بانک را پوشش دهند؟»

با توجه به این که مصاحبه شوندگان جزو افراد خبره و صاحب نظر در امور بانکی به حساب می آیند، لذا براساس دانش و تجربه خود به هر یک از وثایق مرسوم در شبکه بانکی کشور ضریب ریسک صفر تا ۱۰۰ داده اند. سپس براساس نظریات اخذ شده، ارزش احتیاطی وثایق محاسبه و از جمع کل بدهی مشتری

کسر شده است، و در نهایت مانده بدهی مشتری در درصد ذخیره موردنظر ضرب و مبلغ ریالی ذخیره لازم برای پوشش مطالبات بانک محاسبه شده است.

لازم به ذکر است که با توجه به این که در رویه فعلی، وثایق هیچ نقشی را در محاسبه میزان ذخیره لازم برای پوشش مطالبات مشکوک الوصول بانکها ایفا نمی نمایند، لذا جمع کل بدهی مشتری در دو درصد ذخیره موردنظر ضرب و مبلغ ریالی ذخیره لازم محاسبه شده است.

② بانکها باید به سوی ارزیابی پروژه ها و اعتبارسنجی حرکت کنند.

نتیجه گیری

نتایج به دست آمده از آزمون های انجام شده بر روی جامعه آماری مورد مطالعه در تحقیق حاضر نشان می دهد که:

۱. تفاوت معنی داری بین دو رویه کمیته بال و رویه فعلی در زمینه میزان ذخایر لازم برای پوشش مطالبات مشکوک الوصول بانکها وجود دارد.
۲. میزان ذخایر لازم در رویه کمیته بال بیشتر از

رویه فعلی می باشد.

۳. میانگین ذخایر موردنظر در رویه فعلی ۱/۹۷ میلیارد ریال بوده، ولی در رویه کمیته بال ۵/۹۵ میلیارد ریال می باشد.

۴. مجموع ذخایر اختصاص یافته برای جامعه آماری مورد مطالعه، در رویه فعلی ۸۶/۷ میلیارد ریال و در رویه کمیته بال ۲۶۲/۰۲ میلیارد ریال می باشد.

۵. بیشترین میزان ذخیره اختصاص یافته به نمونه مورد مطالعه، در رویه فعلی ۴۱/۱۴ میلیارد ریال بوده که این رقم در رویه کمیته بال ۷۶/۴۳ میلیارد ریال می باشد.

۶. رویه کمیته بال برای ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی از دقت و ظرافت بیشتری نسبت به رویه فعلی برخوردار است، چرا که رویه فعلی گذشته نگر بوده و تنها به فاکتور وضعیت بازپرداخت گیرنده اعتبار استناد می نماید، در حالی که رویه کمیته بال آینده نگر است و تسهیلات در آن براساس مبنای ظرفیت بازپرداخت گیرنده اعتبار، وضعیت مالی وی و چشم انداز تجاری گیرنده اعتبار - با توجه به زمینه فعالیت وی - تعیین می شود.

۷. بررسی های صورت گرفته بر روی جامعه آماری، نشان می دهد در حالی که در بسیاری از موارد ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی براساس رویه فعلی حکایت از بالابودن کیفیت تسهیلات اعطایی نمونه مورد مطالعه دارد، ولی ارزیابی کیفیت همان نمونه مورد مطالعه براساس رویه کمیته بال، نشان دهنده تنزل کیفیت آن تسهیلات می باشد.

۸. با وجود این که در رویه کمیته بال، ارزش احتیاطی وثایق از جمع کل بدهی مشتری کسر شده و سپس برای مانده آن ذخیره در نظر گرفته می شود، ولی با این حال، ملاحظه می شود که باز هم میزان ذخایر لازم در رویه کمیته بال بیشتر از رویه فعلی می باشد. این موضوع نشان می دهد که:

۸-۱. در رویه فعلی، گرایش به اخذ وثیقه به جای اعتبارسنجی دقیق مشتریان پیش از اعطای اعتبار مشهود است.

۸-۲. در رویه کمیته بال میزان ذخیره موردنظر

طبقه بندی تسهیلات براساس رویه کمیته بال، باعث شفاف تر شدن کیفیت دارایی های یک بانک می شود.

مطالبات بانک نبوده و مانع از تضعیف کیفیت تسهیلات اعطایی نشده است.

۱۵. طبقه‌بندی تسهیلات براساس رویه کمیته بال، باعث شفاف‌تر شدن کیفیت دارایی‌های یک بانک می‌شود.

۱۶. در رویه فعلی، در صورتی که مشتری دارای تسهیلات متعددی باشد، فقط تسهیلات ضعیف‌شده به سرفصل مطالبات سررسیدگذشته و معوق انتقال می‌یابد، در حالی که در رویه کمیته بال، پایین‌ترین طبقه، معیار تعیین طبقه تسهیلات‌گیرنده اعتبار می‌باشد. به عبارتی، در صورتی که یک مشتری دارای تسهیلات متعددی باشد، تمامی تسهیلاتش در طبقه

براساس ریسک اعتباری گیرنده اعتبار تعیین شده و ذخایر اختصاص‌یافته به هر طبقه با طبقه دیگر متفاوت است. درواقع، به موازات تنزل کیفیت اعتبار، میزان ذخیره موردنظر افزایش پیدا می‌کند، در حالی که در رویه فعلی، تنها دو درصد از مانده کل اعتبارات اعطایی بانک به عنوان ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول درنظر گرفته می‌شود و توجهی به کیفیت تسهیلات و ریسک اعتباری مشتری نمی‌نماید.

جدول شماره سه

رویه کمیته بال				رویه فعلی			
سوخت‌شده	مشکوک‌الوصول	زیر استاندارد	احتیاطی	جاری	معوق	سررسیدگذشته	طبقه
۰	۹	۲۶	۶	۳	۱۰	۱۲	۲۲
							تعداد

۹. مقررات کمیته بال الزام‌آور نیست و استانداردهای آن در حد توصیه و رهنمود می‌باشند که به منظور فعالیت بانک‌ها در چارچوب بانکداری سالم تهیه شده‌اند. کشورهای مختلف دنیا هم که استانداردهای کمیته مزبور را به کار می‌گیرند، معمولاً آنها را با توجه به شرایط داخلی کشور خود تعدیل نموده و جزییات آن را متناسب با سیستم بانکداری خود تهیه می‌نمایند.

۱۰. از دیدگاه صاحب‌نظران، در بین وثایق مرسوم در کشور، اموال غیرمنقول دارای بالاترین کیفیت و پایین‌ترین ریسک بوده و در صورتی که به اجرا گذاشته شوند، بهتر از سایر وثایق می‌توانند مطالبات بانک را پوشش دهند.

۱۱. از دیدگاه صاحب‌نظران، در بین وثایق مرسوم در کشور، سفته دارای پایین‌ترین کیفیت و بالاترین ریسک بوده و در صورتی که به اجرا گذاشته شود، در مقایسه با سایر وثایق از قابلیت کمتری برای پوشش مطالبات بانک برخوردار است.

۱۲. بیشترین میزان توزیع تسهیلات در جامعه آماری مورد مطالعه، براساس رویه فعلی مربوط به طبقه جاری (۲۲ مورد) و براساس رویه کمیته بال مربوط به طبقه زیر استاندارد (۲۶ مورد) می‌باشد.

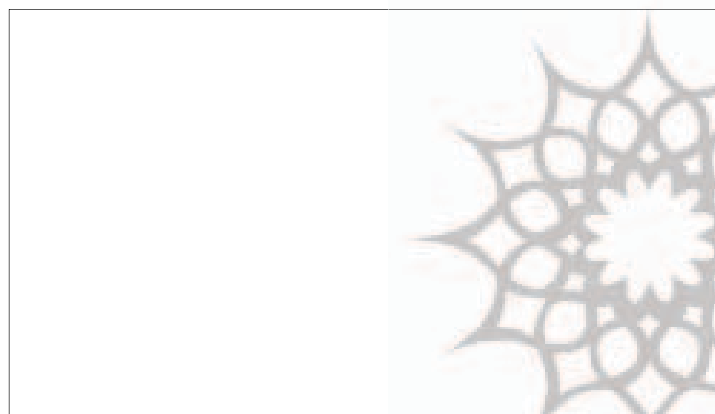
۱۳. تعداد نمونه‌های قرارگرفته در هر طبقه به‌طور خلاصه طی جدول شماره سه و نمودارهای شماره یک و دو نشان داده شده است.

چنانچه ملاحظه می‌شود، در حالی که در رویه فعلی، تعداد ۲۲ نمونه از جامعه آماری مورد مطالعه در طبقه جاری قرار دارد، ولی رویه کمیته بال حاکی از این واقعیت است که سه مورد از نمونه‌های مورد مطالعه در طبقه جاری جای می‌گیرند و درجه اعتباری بقیه (اعتبارگیرندگان) تضعیف شده است. این موضوع حاکی از دقت و ظرافت رویه کمیته بال می‌باشد.

۱۴. اخذ وثایق سنگین، تضمین‌کننده بازپرداخت

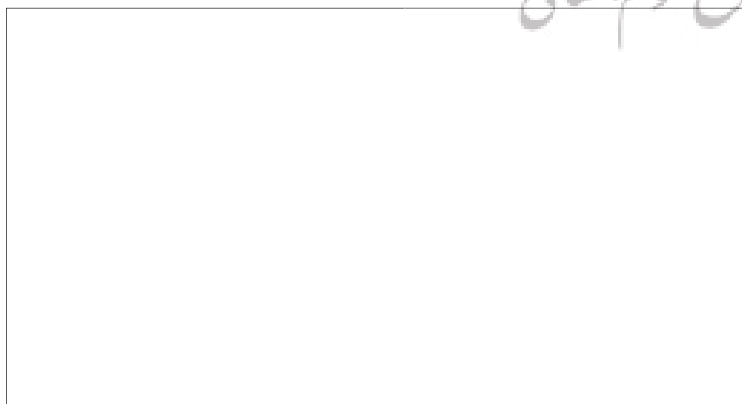
نمودار شماره یک

نحوه توزیع جامعه آماری در طبقه‌های مختلف براساس رویه فعلی

نمودار شماره دو

نحوه توزیع جامعه آماری در طبقه‌های مختلف براساس رویه کمیته بال

آنها شایسته است که به نظریات سازمان امور مالیاتی نیز توجه شود. ضمناً هماهنگی با سازمان حسابرسی هم در این خصوص ضروری به نظر می‌رسد.

۷. با توجه به این که حدود ۶۵ درصد از کل دارایی‌های بانک‌ها را اعتبارات اعطایی تشکیل می‌دهند، لذا در صورتی که بخواهیم بانک‌ها و سایر نهادهای مالی و اعتباری دارای صورت‌های مالی شفاف‌تری باشند، پیشنهاد می‌شود که رویه کمیته بال جهت ارزیابی کیفیت دارایی‌ها جایگزین رویه فعلی شود.

۸. نظر به این که رویه کمیته بال در خصوص ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی هنوز در شبکه بانکی کشور به مرحله اجرا درنیامده است، لذا انجام تحقیق دیگری تحت عنوان "بررسی امکان‌سنجی ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی براساس رویه کمیته بال" توصیه می‌شود.

۹. برای ایجاد وحدت رویه در زمینه ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی و در نظر گرفتن ذخایر خاص، پیشنهاد می‌شود که دستور العمل مکتوب و مدونی توسط بانک مرکزی تهیه و به بانک‌ها ابلاغ شود تا صورت‌های مالی بانک‌ها یکدست باشد. ■

منابع

فارسی:

- ۱) مهدوی نجم‌آبادی، سیدحسین / تفاوت‌های اساسی توزیع ریسک در دو نظام بانکداری اسلامی و سنتی / مجموعه مقالات سیزدهمین همایش بانکداری اسلامی / موسسه عالی بانکداری ایران / بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / چاپ اول / ۱۳۸۱.
- ۲) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / بخشنامه شماره نت / ۵۱۷۴ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲.

انگلیسی:

- 1) Bank for International Settlement / Core Principles for Effective Banking Supervision / Sep. 1997. [Online].<<http://www.bis.org>>. [2 Nov.2004].
- 2) Bank for International Settlement / Sound Practices for Loan Accounting Credit Risk Disclosure and Related Matters / Oct. 1999 / [Online].<<http://www.bis.org>>. [15 Feb. 2005].
- 3) International Monetary Found / Loan Review' Provisioning' and Macroeconomic Linkage / Dec.2000. [Online].<<http://www.imf.org>>. [5 Jan.2005].

اعتبار خویش را در بازارهای مالی بالا ببرند و اعتماد سهامداران و سپرده‌گذاران را به سوی خود جلب کنند.

۳. بانک‌های کشور باید برای حصول اطمینان از بازپرداخت وجوه وام، به جای اتکا به وثایق سنگین، به سمت ارزیابی پروژه‌ها و طرح‌های اقتصادی از لحاظ سودآوری و جریان‌ات نقدینگی آنها حرکت نمایند و با تقویت فرایند اعتبارسنجی خود، اعتبارات اعطایی را به پروژه‌های پربازده اختصاص دهند.

۴. اخذ وثایق سنگین باعث حذف کار آفرینانی شده است که قادر به ارائه وثایق موردنظر بانک‌ها نیستند، ولی در عین حال، در صورت در اختیار گرفتن منابع مالی، می‌توانند در بخش‌های مختلف اقتصادی جامعه مفید و موثر باشند. لذا در صورت اتکالی بانک‌ها به جریان‌ات نقدی حاصل از پروژه‌های پربازده، به جای وثایق سنگین، مشکلات این گروه مهم از فعالان اقتصادی و مشتریان بانک‌ها نیز مرتفع خواهد شد.

به‌کارگیری رویه کمیته بال برای ارزیابی کیفیت دارایی‌ها، موجب شفاف‌تر شدن صورت‌های مالی بانک‌ها و نهادهای مالی و اعتباری خواهد شد.

۵. براساس رویه فعلی، کیفیت تسهیلات اعطایی ۵۰ درصد (۲۲ نمونه) از جامعه آماری مورد مطالعه بسیار خوب ارزیابی شده و در طبقه "جاری" قرار گرفته است، در حالی که براساس رویه کمیته بال، تنها شش درصد (سه نمونه) از جامعه آماری مورد مطالعه دارای کیفیت بالایی بوده و در طبقه "جاری" قرار گرفته است و درجه اعتباری بقیه با افت کیفیت مواجه شده و در طبقه‌های ضعیف‌شده از لحاظ کیفیت قرار گرفته‌اند. بنابراین، شایسته است که بانک‌ها برای آگاهی از درجه ریسک اعتباری واقعی خود، ارزیابی کیفیت دارایی‌های خود را بر مبنای توصیه‌های کمیته بال قرار دهند.

۶. با توجه به این که استانداردهای کمیته بال می‌توانند در هر کشوری با توجه به شرایط داخلی آن کشور تدوین شوند، لذا ضرورت دارد که میزان ذخیره‌گیری رویه کمیته بال با توجه به نظریات کارشناسی تعدیل یابد و سپس در کشور اجرا شود. به علاوه، نظر به این که ذخایر، جزو هزینه‌های قابل قبول مالیاتی می‌باشند، لذا برای تعیین مقادیر

مربوط به ضعیف‌ترین تسهیلات قرار می‌گیرند، چرا که هدف در رویه کمیته بال، همانا تعیین ریسک اعتباری گیرنده اعتبار است نه صرفاً یک تسهیلات خاص.

۱۷. ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی براساس رویه فعلی، در چارچوب بخشنامه‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته است که طی آن تنها به دو درصد ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول برای کل اعتبارات اعطایی بانک‌ها (شامل سرفصل‌های: تسهیلات اعطایی، معاملات قدیم، جاری و سررسید گذشته، سرمایه‌گذاری مستقیم، مشارکت حقوقی، مطالبات معوق و...) در پایان سال مالی اکتفا شده است. در واقع، ذخایر مزبور به صورت عام بوده و طی آن، تکلیف ذخایر خاص اختصاص یافته به تسهیلات ضعیف‌شده مشخص نگردیده و بانک‌ها را مکلف به در نظر گرفتن ذخایر مزبور ننموده است.

۱۸. براساس بررسی‌های صورت‌گرفته، با توجه به عدم اجبار بانک‌ها نسبت به در نظر گرفتن ذخایر خاص، هیچگونه دستور العمل مکتوب و مدونی هم از سوی بانک مرکزی و سایر بانک‌ها در این خصوص تهیه نشده است، به طوری که برخی از بانک‌ها ذخیره خاص در نظر نمی‌گیرند و برخی دیگر نیز در صورت اقدام در این زمینه، به صورت سلیقه‌ای عمل می‌کنند. لذا با توجه به فقدان وحدت رویه در بین بانک‌ها در مورد ذخایر خاص، رفتار سلیقه‌ای بانک‌ها در این خصوص قابل استناد نبوده و به همین علت وارد تحقیق حاضر نشده است، ضمن این که بانک مورد بررسی نیز در این خصوص دارای هیچگونه دستور العمل مکتوب و مدونی نمی‌باشد.

پیشنهادها

۱. رویه کمیته بال برای ارزیابی کیفیت تسهیلات اعطایی، نسبت به رویه فعلی، از دقت و ظرافت بیشتری برخوردار است. لذا به منظور هدایت بانک‌ها به سمت بانکداری **Sound Banking** (پیشنهاد می‌شود که رویه مذکور جایگزین رویه فعلی شود.
۲. نظر به این که داشتن ذخایر کافی برای هر نهاد مالی - اعتباری به عنوان یک پشتوانه مطمئن برای آن نهاد در شرایط بحرانی محسوب می‌شود، لذا با توجه به بالا بودن میزان ذخایر موردنظر در رویه کمیته بال، بانک‌ها می‌توانند با اعمال رویه مذکور،

